

Franco en El Corte Inglés

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Per Nadal les llibreries dels grans magatzems eren plenes a vessar d'exemplars de les memòries de Carmen Franco, titulades *Franco, mi padre*. Sens dubte, es tracta d'un document de primer ordre, unes memòries emotives contades des de l'afany de descobrir-nos el Generalíssim. Perquè "quan era persona" (així ho diu la filla de Franco), és a dir, abans de ser elegit per l'Altíssim per a abanderar la Santa Croada contra la púrrica roja, Franco era un gran amant de la poesia i del teatre, un home d'humor fi, alegre i col·lega de tots. Aquest llibre ens revela coses d'aquest abast, i qualsevol pot fullejar-lo una mica —en un d'aquests grans magatzems, per exemple El Corte Inglés, on se n'apilen a dotzenes—, i així assabentar-se que Millán Astray era molt simpàtic, una mica impetuós, però l'alegria personificada, tot i que a Carmencita li feia una miqueta de por, perquè li faltava un braç i un ull. Crec que és important que s'editen llibres d'aquesta mena i que estiguen a l'abast de tots, si pot ser a l'entrada dels grans magatzems i en tirades importants: a una editorial com La Esfera de los Libros imprimir records com aquests, sens dubte, l'honora i la legitima per a assolir reptes més importants. M'imagino que el mateix es podria escriure d'Adolf Hitler (que era un artista destacat, amb obres molt cotitzades avui en dia), i assenyalar que Goebbels era un gran amant de la poesia i que amb els acudits de Him-

El llibre de la filla de Franco. / MÓNICA TORRES

mler et pixaves literalment de riure. I el mateix es podria fer amb Mussolini (un gran amant de la música), i amb tants grans homes que la història ha jutjat de vegades massa pels seus actes i ha oblidat que, amb tot, sota aquells éssers també hi havia una "persona". Com ara, què es pot dir del general Pinochet? Hi ha algú més amatent de la família? La Esfera de los Libros faria bé de publicar, amb un bon dossier de fotografies, *Pinochet, mi padre*, i *El Corte Inglés*, d'omplir-hi els corredors per Nadal. I ben possiblement també se'n podria fer del general Videla, o del president Milosevic, o del comandant Stalin... Els fills també tenen dret a descobrir-nos (amb orgull filial, com fa Carmencita Franco) com recorden el progenitor. I els grans magatzems, com ara El Corte Inglés, no s'han d'avergonyir d'ocupar l'espai expositiu de novetats amb aquestes obres que vessen humanitat. Al capdavant, que afortunades que foren aquestes persones tenint uns pares tan esforçats! I que immaculat que roman el seu record en la memòria d'aquells fills tan agraïts! Com diria Don Manuel Fraga, cal ponderar bé totes aquestes coses. I més encara quan la filla del *Caudillo* també és una persona excepcional, que no s'ha refiat del que contaven de son pare i que ha salvaguardat meravellosament aquest munt d'anècdotes en el record. I ara ens les regala, fent-hi servir l'evocació somniosa, si no una riallada sonora, com qui diu: Ah, com era aquell home!

Fa uns dies, vaig rebre a casa el número 333 de la revista *Saó*. L'editorial em va deixar molt preocupat. Supose que aquesta deu ser una sensació compartida per molta gent: els que llegeixen *Saó* i els que, sense llegir-la habitualment, saben que és una revista coratjosa i absolutament imprescindible; una d'aquelles publicacions de què podem estar orgullosos tots els valencians.

L'editorial comença amb una citació molt oportuna de l'evangelista Mateu, que espere ferventment que no siga profètica: "Jerusalem, Jerusalem, que mates els teus profetes i apedregues els qui et són enviats". Si substituïm Jerusalem per la ciutat del cas, i traduïm a la profana la resta de la frase, entendrem de seguida que l'exordi és apropiat, perquè la manera amb què aquest país ha tractat la gent que més se l'ha estimat es podria resumir d'una manera pareguda. Però aquesta introducció té també un sentit més concret que l'editorialista explica de seguida: serveix per a comunicar a tots els amics de *Saó* la situació que travessa la revista: "Estem arrimats al precipici". La raó és tan lamentable com senzilla: "la penúria econòmica en què ens han deixat la Conselleria d'Educació i la Biblioteca Valenciana". Una penúria que, vist la dilapidadora manera amb què aquestes institucions s'han gastat els diners de tots en iniciatives de molt menys valor (si és que qualsevol comparació fóra admissible), deu ser molt dura d'engolir. Aquesta postergació no pot ser casual de cap manera. *Saó* sempre ha sigut una publicació moderada, dialogant i tan equànime com en aquest baix món es puga ser, però està escrita en valencià, i no és un escolà d'amén de ningú. I per això no la volen. En valencià, ni l'equanimitat ni la moderació serveixen de res. Els nostres governants governen, sens dubte, però no per a tots.

L'editorial també ens diu que, a pesar de les dificultats econòmiques que la revista passa, la resposta dels subscriptors ha encoratjat els treballadors de *Saó* a perseverar en la tasca, perquè, com els ha recordat molta

Una dona llegeix l'últim número de la revista *Saó*. / MÓNICA TORRES

gent, la desaparició de la revista "suposaria un daltabaix per a un país necessitat com mai de *saó* productiva". I també assegura que la continuaran com fins ara: "La nostra reflexió serena no quedarà pertorbada per aquesta situació difícil que travessem". Des de la seua sempiterna pobresa, continuaran presentant-se tots els mesos davant del nostre poble. Desitge de tot cor que això siga així, i voldria sumar-me, bé que amb una mica de retard, al cor d'amics que els han encoratjat a perseverar.

Viure des de fa anys fora de la meua ciutat sovint comporta que m'assabente molt tard de coses que, com a valencià, m'han d'importar, i en aquest cas fins i tot per motius personals. És de justícia dir que, durant els anys que vaig col·laborar en aquesta revista, em van deixar dir, a mi, que no sóc creient, tot el que em va donar la gana, sense la més mínima limitació o reserva, i amb un tracte exquisit. En resum, *Saó* em va demostrar un respecte per la llibertat d'expressió —aquests termes amb què ens omplim la boca els periodistes— que no he trobat mai en cap altra publicació (i he col·laborat en moltes, val a dir-ho) si exceptue aquesta des d'on escric ara. Trobe que té molt de mèrit. També he de dir que, gràcies a aquells anys de relació

amb *Saó*, vaig conèixer algunes de les persones més intel·ligents, treballadores i, sobretot, honestes que poblen la nostra terra, i que m'enorgulleix de dir que són amics meus.

Però si només hi haguera els motius personals, no cometria la impertinència d'escriure aquest article. Crec sincerament que *Saó* és una revista imprescindible i que la seua aparició mensual ha de continuar honorant els valencians, perquè poder llegir-la és un dels pocs privilegis que tenim. *Saó* és, sens dubte,

'Saó' és un referent. És una tasca humil, si es vol. Però és constant i és lúcida

una revista cristiana escrita en valencià, i només per això ja hauria d'importar molt als creients d'aquest poble. Però *Saó* és també moltes altres coses, que ens haurien d'importar a tots. És una revista honesta, lliure, civilitzada i d'una alta qualitat, i el seu ventall de temes és molt més ampli que el pastoral. Parlem d'una revista fonament compromesa amb la cultura i amb el nostre país. La quantitat de pàgines que ha dedicat ha refrescar-nos

la memòria sobre l'art, la literatura, la història i la gent d'aquesta terra i a reflexionar sobre el seu present és enorme. En tot això, *Saó* és un referent. És una tasca humil, si es vol. Sense colorines ni focs artificials, que la seua "sempiterna pobresa" no s'ha pogut permetre, però és constant i és lúcida, i per això és la mena de tasca que, en efecte, acaba fent *saó*. Trenta-dos anys i 333 números l'avalen.

En una revista encomiable de la primera pàgina a l'última costa de destacar res, però jo sempre he trobat particularment inspiradora la voluntat de recordar amb honor les personalitats valencianes que ho mereixen. En aquest número, per exemple, hi ha la pàgina que dedica Vicent Josep Escartí a la figura de Martí Domínguez Barberà, un escriptor i un home que va dedicar la vida al seu país i va patir-lo, per gosar dir la veritat. L'any passat es complia el centenari del seu naixement, i quasi ningú se n'havia recordat. *Saó* sí que ho ha fet, com sempre. En aquest país oblidats (rebordnit, n'hauria dit Martí Domínguez), és absolutament necessari que algú ens faça memòria de nosaltres mateixos. Aquesta és una de les tasques que *Saó* ha anat complint des de fa més de trenta anys, recordar-nos qui som, i ha de continuar fent-ho.

Assaig

Pensaments de Goethe
Joan Maragall

Editorial Tres i Quatre
València, 2009

La col·lecció Grans Idees inclou, entre altres títols, aquest llibre curiós en què es ba-

regren dues figures com Goethe i Maragall. Es tracta d'un llibre que va ser publicat originàriament l'any 1910 dins la Biblioteca Popular L'Avenç i que ara es recupera en una edició a cura de Joan Garí. La germanofília del gran escriptor modernista català i la seua admiració per Goethe van desembocar en alguna cosa més que una mera traducció de les idees ètiques i estètiques del gran geni literari alemany.

Disc

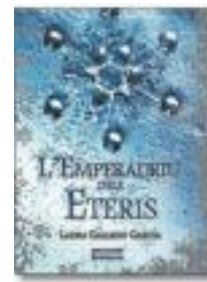

Experiència gratificant
Senior i el Cor Brutal
Malatesta Records
València, 2008

Miquel Àngel Landete, representant de l'escena *indie* valenciana, com a fundador de Landy i guitarrista de Euro-trash Girl, formacions amb

l'anglès com a llengua vehicular, ha donat vida a Senior. El nou projecte, reforçat amb el Cor Brutal, continua l'estel de la tradició americana de bandes com Wilco o The Jayhawks, però amb la particularitat, atípica en l'univers *indie*, d'optar pel valencià com a llengua d'una expressió que Senior adorna amb un humor càustic i unes excel·lents melodies i arranjaments. Una proposta singular.

Narrativa

L'Emperadriu dels Eteris
Laura Gallego

Edicions Bromera
Alzira, 304 pàgines

L'aventura fantàstica és un territori de la literatura on l'escriptora valenciana Laura Gallego es mou amb una efecti-

vitat indiscutible. Per això ha fet una legió de lectors i lectores, majoritàriament adolescents. En aquest llibre conta una història, plena de misteris i de perills, de bons sentiments i d'avidesa per descobrir coses. Dos personatges emprenen un viatge perillós més enllà de les coves càlides on habiten. Un ho fa perquè vol visitar el món llegendari d'una mítica emperadriu on se suposa que no hi ha fam ni patiment. L'altre ho fa per salvar el primer.